

AKTYWNOŚĆ RUCHOWA LUDZI W RÓŻNYM WIEKU

NR (22) 2/2014

Z myślą o bezpieczeństwie

Publikację wspiera Grupa PZU SA

Partnerem publikacji jest IASK

Nr (22) 2/2014

ISSN 2299-744X

ISBN 978-83-64559-04-4

arlrw.univ.szczecin.pl

ADRES REDAKCJI:

Al. Piastów 40b
71-065 Szczecin

Zespół redakcyjny:

Redaktor naczelna i redakcja naukowa: dr hab. prof. nadzw. Danuta Umiastowska
danuta_umiastowska@univ.szczecin.pl
tel. (91) 444 27 60

Sekretarz Redakcji: Milena Schefs
aktywnosc.sekretariat@gmail.com

Współpraca - recenzenci:

prof. dr hab. Wiesław Siwiński
prof. dr hab. Zbigniew Szot
dr hab. Ewa Dybińska, prof. AWF
dr hab. Tadeusz Rynkiewicz, prof. AWF

Korekta: Małgorzata Mazur

Redakcja techniczna: Natalia Mirowska

Opracowanie graficzne, DTP: Maciej Umiastowski

Wydawca: Wydawnictwo Promocyjne „Albatros” Szczecin 2014
www.wydawnictwoalbatros91.pl
albatros91@wp.pl

SPIS TREŚCI

TEORETYCZNE ASPEKTY AKTYWNOŚCI RUCHOWEJ

Teresa Drozdek-Małolepsza

Udział reprezentantek Polski w Światowych Igrzyskach Kobietych (1926–1934) 5

FIZJOLOGICZNO-ZDROWOTNE PODSTAWY AKTYWNOŚCI RUCHOWEJ

Anna Bezulska

Rodzinne uwarunkowania wydolności tlenowej u ojców i synów..... 17

AKTYWNOŚĆ RUCHOWA OSÓB DOROSŁYCH

Zbigniew Szot, Tomasz Szot

Rola ruchu w usprawnianiu kończyny, po zerwaniu ścięgna Achillesa –
opis przypadku 25

Marta Umiastowska, Magda Jędrzejewska, Grażyna Hagel

Terapia zajęciowa jako metoda rehabilitacji 37

AKTYWNOŚĆ RUCHOWA OSÓB DZIECI I MŁODZIEŻY

Joanna Ratajczak

Zajęcia ruchowe w socjoterapii dzieci nadpobudliwych psychoruchowo –
przykład scenariusza zajęć..... 45

AKTYWNOŚĆ RUCHOWA ZAWODNIKÓW

Joanna Solan

Związki korelacyjne wskaźników budowy ciała z wybranymi zdolnościami
motorycznymi dziewcząt uprawiających różne dyscypliny sportu w województwie
lubuskim..... 55

Teresa Drozdek-Małolepsza

Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

Udział reprezentantek Polski w Światowych Igrzyskach Kobietych (1926–1934)

Słowa kluczowe: Światowe Igrzyska Kobiety,
sport, Polska

Wstęp

W XIX w. oraz w początkach XX w., jak pisze M. Rotkiewicz „charakterystycznym rysem kultury polskiej (...) była aktywna działalność kobiet w różnych dziedzinach życia i twórczości”, jako element walki kobiet o równouprawnienie¹. Ruch emancypacyjny kobiet obejmował nie tylko równouprawnienie płci, ale także dostęp kobiet do wykształcenia, możliwość podejmowania pracy w różnych zawodach, jak również prawa uczestnictwa kobiet w sporcie i igrzyskach olimpijskich. „Okoliczności sprzyjające udziałowi kobiet na szerszą skalę w życiu publicznym, jak stwierdza R. Renz, pojawiły się dopiero po I wojnie światowej. (...) Ruch kobiecy w Drugiej Rzeczypospolitej (...) działał koncentrując się głównie na podnoszeniu statusu materialnego kobiety, pobudzaniu jej aspiracji zawodowych, intelektualnych i kulturalnych, na przygotowaniu określonych postaw etycznych i społecznych, bez zrywania jednak przez nią więzi z życiem rodzinnym (...)”². W okresie międzywojennym w Polsce kobiety podejmowały działania, mające na celu walkę o równe z mężczyznami prawa do uczestnictwa w ruchu sportowym³.

¹ M. Rotkiewicz, *Geneza i początki sportu kobiecego w Polsce*, „Sport Wyczynowy”, 1978 nr 6–7, s. 6.

² R. Renz, *Kobieta w społeczeństwie międzywojennej Kielecczyny. Dom – praca – aktywność społeczna*, Kielce 2008, s.163-171.

³ T. Drozdek-Małolepsza, *Uwarunkowania rozwoju ruchu sportowego kobiet w Polsce w latach 1919-1939. Zarys problematyki*, w: T. Drozdek-Małolepsza (red.), *Z najnowszych dziejów kultury fizycznej i turystyki w Polsce*, t. 1. *Dzieje kultury fizycznej i turystyki w Polsce w końcu XIX i XX w.*, Częstochowa 2011, s.151.

Cel pracy

W pracy został przedstawiony udział reprezentantek Polski w Światowych Igrzyskach Kobietych (ŚIK) w latach 1926–1934. Pierwsze zawody – jeszcze pod nazwą Kobiety Igrzyska Olimpijskie – odbyły się w 1922 r. w Paryżu. Reprezentantki Polski w tych zawodach nie uczestniczyły. Brały udział w ŚIK w latach 1926–1934. W programie igrzysk rozgrywano zawody w grach sportowych, lekkoatletyce i szermierce. W zakresie stanu badań problematyka udziału reprezentantek Polski w Światowych Igrzyskach Kobietych została potraktowana dość fragmentarycznie. Największe znaczenie poznawcze posiadają prace T. Drozdek-Małołepszej, T. Sochy i M. Rotkiewicz⁴.

Metody i problemy badawcze

W pracy zastosowano metody badawcze: analiza źródeł historycznych, metoda syntezy, indukcji, dedukcji oraz metodę porównawczą. Postawiono następujące problemy (pytania) badawcze:

1. Jakie były dążenia kobiet do uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym na przykładzie Światowych Igrzysk Kobietych?
2. Jakie były osiągnięcia sportowe reprezentantek Polski w Światowych Igrzyskach Kobietych?
3. Jaki poziom sportowy prezentowały Polki na tle europejskich i światowych osiągnięć?

Wyniki badań

W okresie międzywojennym kobiety podjęły starania w zakresie tworzenia międzynarodowych struktur sportu kobiet. W 1921 r. został przeprowadzony I Międzynarodowy Kongres Sportu Kobiety, na którym powołano Międzynarodową Sportową Federację Kobiety (MSFK)⁵. Jak pisze M. Rotkiewicz, „Celem Federacji było: popularyzowanie sportu wśród kobiet – utrzymywanie stałego kontaktu między sportsmenkami wszystkich krajów – tworzenie ośrodków sportowych w krajach, które jeszcze nie posiadały samodzielnych sportowych organizacji kobiecych; opracowywanie przepisów i regulaminów zawodów sportowych; ustalanie

⁴ T. Drozdek-Małołepsza: *Wychowanie fizyczne i sport kobiet w krajach słowiańskich w świetle czasopisma „Start” (1927–1936). Zarys dziejów.* [W:] *Спортивные и подвижные игры и единоборства в современной системе физического воспитания. Сборник научных статей.* Гродно 2012, s. 66–71; T. Socha, *Sport kobiet. Historia. Teoria. Praktyka*, Warszawa 2002; M. Rotkiewicz, *Rozwój sportu kobiet w Polsce okresu międzywojennego*, „Sport Wyczynowy”, 1979 nr 3–4, s. 3–21.

⁵ T. Socha, op.cit., s. 10; T. Drozdek-Małołepsza, *Uwarunkowania rozwoju ruchu sportowego kobiet w Polsce...*, s. 150–151.

i zatwierdzanie rekordów oraz organizowanie co 4 lata »kobięcych olimpiad«, które miały być odpowiednikiem igrzysk olimpijskich”⁶. Począwszy od 1922 r., z inicjatywy federacji – w cyklu czteroletnim – organizowano Światowe Igrzyska Kobięce. Pierwsze zawody tego typu odbyły się w Paryżu. Nosiły one nazwę Kobięce Igrzyska Olimpijskie. Warto jednak zaznaczyć, iż Międzynarodowy Komitet Olimpijski (MKOL), sprzeciwiał się organizacji zawodów kobięcych pod nazwą Kobięce Igrzyska Olimpijskie⁷. Oficjalny zakaz używania nazwy „Olimpiada” w stosunku do międzynarodowych zawodów kobięcych został wydany przez Międzynarodową Federację Lekkoatletyczną⁸. Polski Związek Lekkoatletyczny (PZLA) otrzymał okólnik zabraniający zawodnikom należącym do Związku brania udziału, m. in. w tzw. „Olimpiadzie Akademickiej” i „Olimpiadzie Kobięcej”. Redakcja „Przeglądu Sportowego” w komentarzu do tej decyzji pisała: „Igrzyska Olimpijskie są bowiem tylko jedne i to te, które urządza Międzynarodowy Komitet co cztery lata, nie dzieląc sportowców ani według ras, klas społecznych, cenzusu naukowego, wieku, płci (...). Na tym właśnie polega potęga idei olimpijskiej”⁹. Od 1926 r. zawody kobięce nosiły nazwę Światowe Igrzyska Kobięce.

W skład MSFK początkowo wchodziły: Czechosłowacja, Francja, USA, Szwajcaria, Wielka Brytania. W 1928 r. do MSFK należały: Belgia, Estonia, Francja, Japonia, Luksemburg, USA, Szwajcaria, Wielka Brytania, Włochy – w tych krajach istniały samodzielne państwowe federacje kobiet; Argentyna, Austria, Czechosłowacja, Grecja, Holandia, Jugosławia, Kanada, Litwa, Łotwa, Niemcy, Polska, Południowa Afryka, Szwecja – reprezentowane przez męskie państwowe związki lekkoatletyczne¹⁰.

W zawodach rozegranych w 1922 r. uczestniczyły sportsmenki z 5 krajów: Czechosłowacji, Francji, Szwajcarii, USA, Wielkiej Brytanii¹¹. W klasyfikacji drużynowej zwyciężyła drużyna Wielkiej Brytanii, wyprzedzając USA i Francję.

Reprezentantki Polski po raz pierwszy wzięły udział w ŚIK w Goeteborgu, które zostały rozegrane w dniach 27 – 29 sierpnia 1926 r. W programie igrzysk przewidziano konkurencje lekkoatletyczne. Start reprezentantkom Polski umożliwiło przystąpienie PZLA do MSFK, które nastąpiło w 1925 r.¹² Ponadto, w strukturze PZLA powołano Wydział Spraw Kobięcych, którym w latach 1926 – 1928 kierował Z. Paruszewski.

Zawodami decydującymi o wyłonieniu reprezentacji Polski w lekkoatletyce na ŚIK były mistrzostwa Polski, które odbyły się w dniach 7 – 8 sierpnia 1926 r. w Warszawie¹³. Jak podano w komunikacie sportowym, wydanym z okazji zawodów,

⁶ M. Rotkiewicz, *Rozwój sportu kobiet w Polsce...*, s. 3.

⁷ T. Socha, *Sport kobiet...*, s. 10.

⁸ „Przegląd Sportowy”, 1926 nr 1, s. 8.

⁹ Tamże.

¹⁰ T. Drozdek-Małolepsza: *Wychowanie fizyczne i sport kobiet...*, s. 69.

¹¹ „Przegląd Sportowy”, 1930 nr 18, s. 6.

¹² M. Rotkiewicz, *Rozwój sportu kobiet w Polsce...*, s. 11.

¹³ „Przegląd Sportowy”, 1926 nr 29, s. 6.

w proramie mistrzostw Polski przewidziano także następujące konkurencje: bieg na dystansie 100 jardów (91,43 m) oraz bieg na dystansie 100 jardów przez płotki¹⁴. W komentarzu do tych zawodów, na łamach „Przeglądu Sportowego” czytamy: „Mistrzostwa Polski kobiet w lekkoatletyce dały dowody wspaniałej poprawy wyników, ale nie odpowiedziały swemu zadaniu zawodów eliminacyjnych przed Igrzyskami w Goeteborgu. Zawody nie odpowiedziały – kto ma reprezentować barwy polskie na olimpiadzie kobiecej, uczyniły ze sprawy tej pole do popisu dla dyplomatów klubowych”¹⁵. Ostatecznie barw Polski broniły: Wiera Czajkowska („Grażyna”), Janina Grabicka („Grażyna”), Hanna Jabłczyńska (AZS Warszawa), Halina Konopacka (AZS Warszawa), Waława Sadkowska („Grażyna”), Antonina Taborowicz („Grażyna”), Helena Woynarowska (AZS Warszawa).

W ŚIK w Goeteborgu uczestniczyło 80 lekkoatletek. Z Polek największy sukces sportowy osiągnęła H. Konopacka. W konkursie rzutu dyskiem zajęła I miejsce, osiągając rezultat 37,71 cm. Obecny na zawodach sportowych przedstawiciel rządu Francji – Bernard, ofiarował H. Konopackiej nagrodę honorową w postaci „wspaniałej plakiety”¹⁶. Wynik uzyskany przez H. Konopacką w rzucie dyskiem byłby nowym rekordem świata. Jednak wynik ten nie został uznany za rekord świata ze względu na niezgodne z przepisami wymiary dysku¹⁷. Jak czytamy na łamach „Startu”: „Dysk był nieprzepisowy, delegaci nasi nie zatroszczyli się o zbadanie jego wymiarów przed zawodami i zażądanie dysku przepisowego. Rekord uznany nie został. Praca Konopackiej poszła na marne”¹⁸.

Medale brązowe zdobyła H. Konopacka w pchnięciu kulą oburącz (19, 25 cm) oraz w pchnięciu kulą jednorącz (10, 11 cm)¹⁹. Wyniki H. Konopackiej w pchnięciu kulą były nowymi rekordami Polski. J. Grabicka w eliminacjach w biegu na dystansie 60 m zajęła II miejsce. W biegu finałowym zajęła VII miejsce z wynikiem 8,4 s. W konkursie skoku wzwyż A. Taborowicz uzyskała 140 cm, ustanawiając rekord Polski. Inna reprezentantka Polski – H. Konopacka osiągnęła wysokość 135 cm. Mistrzynią w skoku wzwyż została zawodniczka Francji Helene Bons (145 cm). Japonka Kinue Hitomi zwyciężyła w skoku w dal z rozbiegu, uzyskując wynik 5,50 m (nowy rekord świata). Polki startujące w tej konkurencji zajęły dalsze miejsca. Spośród nich W. Sadkowska zajęła VII miejsce uzyskując wynik 4,77 m (nowy rekord Polski), natomiast H. Jabłczyńska osiągnęła 4, 47 m.

W niektórych konkurencjach lekkoatletycznych Polki zakończyły swój udział w zawodach na etapie eliminacji (przedbiegów); m. in. w biegu na dystansie 100 jardów (J. Grabicka i H. Woynarowska); w biegu na dystansie 250 m (W. Czajkow-

¹⁴ W biegu na dystansie 100 jardów przez płotki ustawiono 8 płotków o wysokości 76 cm.

¹⁵ „Przegląd Sportowy”, 1926 nr 29, s. 6.

¹⁶ „Przegląd Sportowy”, 1926 nr 36, s. 1.

¹⁷ „Przegląd Sportowy”, 1926 nr 36, s. 1; „Start” 1927 nr 6, s. 2.

¹⁸ „Start” 1927 nr 6, s. 2.

¹⁹ „Przegląd Sportowy”, 1926 nr 36, s. 1; M. Rotkiewicz, *Rozwój sportu kobiet w Polsce...*, s. 11.

ska – 36,24 s. – nowy rekord Polski; H. Jabłczyńska i H. Woynarowska); w biegu na dystansie 100 jardów przez płotki (H. Jabłczyńska); zespół Polski (J. Grabicka, W. Sadkowska, W. Czajkowska, H. Woynarowska) w biegu sztafetowym 4 × 100 m (53,2 s – nowy rekord Polski)²⁰.

Na zakończenie zawodów rozegrano konkurs pokazowy rzutu „piłką uszatą”. Zwyciężyła w tej konkurencji H. Konopacka²¹. Organizatorzy zawodów wręczyli H. Konopackiej nagrodę za uzyskanie najlepszego wyniku zawodów. W wywiadzie udzielonym redakcji „Przeglądu Sportowego”, H. Konopacka stwierdziła: „Czułam się tego dnia doskonale. Jednak wynik ponad 37 metrów był dla mnie samej niespodzianką. (...) Ideałem moim (...) jest rzucić dyskiem 40 m”²².

W klasyfikacji drużynowej zawodów zwyciężyły reprezentantki Wielkiej Brytanii (50 p.) wyprzedzając Francję (27 p.) i Szwecję (20 p.). Polki zajęły VI miejsce z dorobkiem 7 p. Trenerem polskich lekkoatletek był Thorwald Norling, szkoleniowiec Akademickiego Związku Sportowego (AZS) Warszawa.

Przygotowania do ŚIK w Pradze w 1930 r. polskich lekkoatletek rozpoczęły się w październiku 1929 r. Komisja Sportowa PZLA zaleciła trenerom pracującym w okręgach utworzenie grup treningowych z najlepszych zawodniczek i przeprowadzenie zaprawy zimowej²³. Zaprawę zimową opracował Aleksander Klumberg. Miały być przeprowadzane 3 treningi w tygodniu (głównie ćwiczenia gimnastyczne) oraz masaż i kąpiele. Następnie planowano odbycie 2-tygodniowego obozu sportowego (zaprawa narciarska). Wczesną wiosną planowano trening pod kątem ćwiczeń marszowych i biegów na przełaj. W okresie wiosennym i w lipcu 1930 r. grupy sportowe miały liczyć mniej zawodniczek (selekcjonowano najlepsze).

W sierpniu 1930 r. odbył się miesięczny obóz sportowy dla zawodniczek, które miały wystąpić w ŚIK. W pierwszej dekadzie sierpnia 1930 r. do Polski miała przyjechać Stanisława Walasiewicz – przebywająca na stałe w USA, mająca wziąć udział w ŚIK w Pradze²⁴. W obozie sportowym, który rozpoczął się 31 lipca 1930 r. uczestniczyły następujące lekkoatletki: Alina Hulanicka, Genowefa Kobielska, H. Konopacka-Matuszewska, Jolanta Manteuflówna, Felicja Schabińska, Schabińska II, S. Walasiewicz, Zajączkowska (wszystkie Warszawa); Irena Jaśnikowska („Jasna”), Maryla Freiwald, Maria Malinowska („Lonka”) (Kraków); Wanda Jasieńska, Krajewska, Lanżanka, Niewodowska (Poznań); Brauer, Ekerland, Gertruda Kilos, Orłowska,

²⁰ „Przegląd Sportowy”, 1926 nr 35, s. 1; 1926 nr 36, s. 1; M. Rotkiewicz, *Rozwój sportu kobiet w Polsce...*, s.11.

²¹ „Przegląd Sportowy”, 1926 nr 36, s. 1.

²² Tamże, s. 3.

²³ „Start”, 1930 nr 1, s. 8.

²⁴ „Start”, 1930 nr 13, s.11; 1930 nr 15, s.11. W dniu 6 sierpnia 1930 r. wyjechała S. Walasiewicz z Nowego Jorku do Warszawy. Przyjazd S. Walasiewicz planowano na okres połowy sierpnia 1930 r. Przed wyjazdem do Warszawy S. Walasiewicz otrzymała zgodę Międzynarodowej Federacji na start w reprezentacji Polski.

Sikorzanka (Śląsk); Sonia Lewin (Wilno); Janowska, Maria Kwaśniewska (Łódź)²⁵. Kierownikiem obozu sportowego była H. Konopacka – Matuszewska, natomiast trenerem Aleksander Klumberg. Na zakończenie obozu, w dniach 30–31 sierpnia 1930 r. odbyły się zawody eliminacyjne. Po zakończeniu zawodów ustalono skład reprezentacji Polski w lekkoatletyce na ŚIK w Pradze: M. Freiwald, A. Hulanicka, W. Jasieńska, G. Kilos, G. Kobielska, H. Konopacka-Matuszewska, S. Lewin, Orłowska, F. Schabińska, S. Walasiewicz²⁶. W Warszawie odbył się także obóz hazenistek. Do reprezentacji Polski na ŚIK w Pradze zostały powołane: Krodowska (bramkarka), Celina Gapińska (obrońca), Zdzisława Wiszniewska i Jadwiga Duch (pomoc), Helena Czerska, Bogumiła Połomska, Janina Wencel (formacja ataku), Jaszczak i Halina Grotowska (rezerwowe)²⁷. W składzie znaleźli się działacze sportowi: Wanda Prażmowska, Lisowska i Malanowski.

W maju 1930 r. odbyło się posiedzenie zarządu MSFK, na którym był obecny F. Sterba – przedstawiciel Polski²⁸. W trakcie obrad uchwalono przeprowadzenie ŚIK w dniach 6–8 września 1930 r. w Pradze na Letenskim Stadionie. Powołano komitet sędziowski igrzysk, w skład którego weszli: Alice Milliat (Francja), Bergmann (Niemcy), Gruss (Czechosłowacja), Karchant (Wielka Brytania), Felicjan Sterba (Polska). W programie igrzysk oprócz lekkoatletyki przewidziano rozgrywki finałowe w grach sportowych (hazena, piłka koszykowa). Podczas obrad zarząd MSFK zatwierdził rekordy świata w lekkoatletyce S. Walasiewicz (bieg na dystansie 60 m – 7,6 s) i H. Konopackiej (rzut dyskiem oburącz – 66, 48 m).

W III ŚIK startowały zawodniczki z 17 państw, m. in.: Austrii, Belgii, Czechosłowacji, Estonii, Francji, Holandii, Japonii, Jugosławii, Litwy, Łotwy, Niemiec, Polski, Szwecji, Wielkiej Brytanii, Włoch²⁹. Program ŚIK obejmował 12 konkurencji lekkoatletycznych, gry sportowe oraz szermierkę³⁰. Spośród polskich lekkoatletek największy sukces osiągnęła S. Walasiewicz, zwyciężając w biegu na dystansie 60 m (7,7 s); w biegu na dystansie 100 m (12,5 s.) oraz w biegu na dystansie 200 m (25, 7 s.). Czwarty tytuł mistrzyni świata wywalczyła w konkursie rzutu dyskiem H. Konopacka (36, 80 m), wyprzedzając Niemkę Tilly Fleischer (35,82 m) oraz Włoszkę Vittorinę Vivenzę (35, 23 m). Piąty medal zdobyła sztafeta kobieca 4 x 100 m w składzie: A. Hulanicka, M. Freiwald, S. Walasiewicz, F. Schabińska (50,80 s.). Zwyciężyła sztafeta Niemiec (49,90 s.) przed Wielką Brytanią (50, 50 s.). Ponadto, bardzo dobrze

²⁵ „Start”, 1930 nr 14, s. 10.

²⁶ „Start”, 1930 nr 17, s. 5.

²⁷ Tamże, s. 11.

²⁸ „Start”, 1930 nr 9, s. 10.

²⁹ „Start”, 1930 nr 18, s. 7.

³⁰ Konkurencje lekkoatletyczne: bieg na dystansie 60 m, bieg na dystansie 100 m, bieg na dystansie 200 m, bieg na dystansie 800 m, bieg na dystansie 80 m przez płotki, bieg sztafetowy 4 x 100 m, pchnięcie kulą, rzut dyskiem, rzut oszczepem, skok w dal, skok wzwyż, trójbój lekkoatletyczny; gry sportowe: koszykówka, piłka ręczna, hazena. Organizatorzy zawodów do klasyfikacji drużynowej nie zaliczyli wyników rozgrywek gier sportowych i szermierki.

zaprezentowały się G. Kilos (IV miejsce w biegu na dystansie 800 m), M. Freiwald (IV miejsce w biegu na dystansie 80 m przez płotki – 12.80 s.), S. Lewin (IV miejsce w pchnięciu kulą – 11,34 m) oraz W. Jasieńska (V miejsce w pchnięciu kulą – 11,21 m)³¹. Szanse na medal miała także Orłowska. Wystartowała w drugim przedbiegu na dystansie 800 m. Przez dłuższy czas zajmowała II pozycję. Następnie została potrącona przez Szwedkę Gentzel i reprezentantkę Estonii – Jurgenson. Orłowska upadła, uderzona kolcami przez Gentzel. Podniosła się i ukończyła bieg na IV miejscu. Zawodniczki ze Szwecji i Estonii zostały zdyskwalifikowane. Z powodu kontuzji (decyzja lekarza), Orłowska nie wzięła udziału w finałowym biegu na dystansie 800 m³².

S. Walasiewicz, mimo osiągnięcia znakomitych wyników w biegach na krótkich dystansach była lekkoatletką niezwykle wszechstronną. Osiągała dobre rezultaty w innych konkurencjach lekkoatletycznych, m. in. w rzucie dyskiem (38 m), w skoku w dal (5,72 m) oraz w rzucie oszczepem (37 m)³³.

Do turnieju piłki koszykowej zgłoszono reprezentacje Czechosłowacji, Francji, Polski, Szwecji, Włoch³⁴. Ponadto, w zawodach wystąpiła reprezentacja Kanady. W pierwszym meczu eliminacyjnym koszykarki Francji pokonały reprezentację Włoch 34:8. Pierwszy mecz międzypaństwowy reprezentacja Polski rozegrała 29 czerwca 1930 r. w Krakowie, wygrywając ze Szwecją 30:13³⁵. Było to jednocześnie pierwsze spotkanie w ramach eliminacji do III ŚIK. W drugim meczu w Strasburgu (mecz odbył się 12 lipca 1930 r.) Polska wygrała z drużyną Czechosłowacji (14:8). W następnym dniu – 13 lipca 1930 r. – w finale strefy europejskiej Polki uległy Francji (17:33)³⁶. W Pradze miał zostać rozegrany mecz finałowy pomiędzy drużynami Francji i Kanady. W meczu finałowym Kanada zwyciężyła Francję (18:14). Dzięki tym wynikom Polska została sklasyfikowana na III miejscu w świecie i zdobyła tytuł wicemistrzyń Europy. W tych meczach, jak piszą M. Rotkiewicz i A. Latek: „Startowała (...) drużyna narodowa, wyłoniona drogą rozgrywek między reprezentacjami Krakowa, Łodzi i Warszawy w składzie: H. Czerska, C. Gapińska, I. Jaśnikowska, M. Kwaśniewska, B. Połomska, Jadwiga Wolicka, H. Woynarowska”³⁷. Trenerem reprezentacji Polski był Jakub Lubowiecki.

W rozgrywkach hazeny uczestniczyły zespoły: Czechosłowacji, Jugosławii i Polski. W turnieju, polskie hazenistki przegrały z Czechosłowacją (0:17) oraz z Jugo-

³¹ „Start”, 1930 nr 18, s. 8–9.

³² „Przegląd Sportowy”, 1930 nr 74, s. 2.

³³ „Start”, 1930 nr 19, s. 7–8.

³⁴ „Start”, 1930 nr 9, s. 11.

³⁵ T. Drozdek-Małołępsza: *Gry sportowe kobiet w Polsce w latach 1919–1939*. w: D. Dudek (red.): *Polska kultura fizyczna i turystyka w czasach zaborów i II Rzeczypospolitej*. Kraków 2009, s. 243; M. Rotkiewicz, A. Latek: *Maria Germanówna i początki koszykówki kobiet w Polsce (do 1939 r.)*. „Sport Wyczynowy”, 1995 nr 3–4, s. 83–84; B. Woltmann, J. Gaj, *Sport w Polsce 1919–1939*. Gorzów Wlkp. 1997, s. 44.

³⁶ „Start”, 1930 nr 16, s. 9.

³⁷ M. Rotkiewicz, A. Latek, *Maria Germanówna...*, s. 83–84.

sławią (2:9)³⁸. W zawodach drużynę Polski reprezentowały: Krodowska (bramkarz), C. Gapińska (obrona), J. Duch i Zdzisława Wiszniewska (pomoc), H. Czarska, B. Połomska i Janina Wencel (atak), Jaszczak i H. Grotowska (zawodniczki rezerwowe). W meczu decydującym o I miejscu drużyna Czechosłowacji pokonała Jugosławię (9:4).

Jak pisze Kazimiera Muszałówna, na łamach „Startu”, „Turniej hazeny – przyniósł nam wielkie rozczarowanie. Hazenistki nasze zepsuły nieco wspaniałe wrażenie, wywołane przez świetną formę naszych lekkoatletek. Nie kompromitująca porażka w meczu z Jugosłowiankami, zamieniła się w kompromitującą klęskę w meczu z Czeszkami”³⁹. Słusznie zauważyła K. Muszałówna, iż przyczyny słabszego występu polskich hazenistek były obiektywne. Tradycje hazeny były znacznie dłuższe w Czechosłowacji i Jugosławii niż w Polsce. Ponadto, poziom sportowy drużyn polskich znacznie odbiegał od klubów Czechosłowacji i Jugosławii⁴⁰. Jeżeli hazenistki polskie miały rywalizować i bronić barw Polski, K. Muszałówna była zdania, iż „hazena musi u nas uczynić postępy. (...) Trzeba wielokrotnie powiększyć liczbę drużyn hazenowych. Trzeba poprawić je technicznie. Trzeba im dać rutynę i umiejętności wzajemnej współpracy na boisku, co osiągniemy w drodze często i dobrze (...) organizowanych meczów międzyklubowych”⁴¹.

W meczu finałowym piłki ręcznej zespół Austrii zwyciężył Niemcy (5:4)⁴². W turnieju szermierczym uczestniczyły zawodniczki z Czechosłowacji, Niemiec i Węgier. Najlepszą okazała się reprezentantka Niemiec – Sondheim, wyprzedzając Elek (Węgry) i Kathe Cassel (Niemcy).

W klasyfikacji drużynowej zwyciężyły zawodniczki Niemiec (57 p.), wyprzedzając Polskę (26 p.), Wielką Brytanię (19 p.), Japonia (13 p.), Szwecja (10 p.), Holandia (9 p.). Niemki wzięły po raz pierwszy udział w ŚIK. Nagrodą dla najlepszej zawodniczki została uhonorowana S. Walasiewicz. W polskiej prasie sportowej ukazały się pozytywne opinie na temat występu ekipy Polski w III ŚIK. Jak czytamy na łamach „Startu”: „Bilans dorobku Polski wypadł nadspodziewanie dobrze. Drugie miejsce w klasyfikacji 17 państw – to rzeczywiście sukces nie lada. Zwycięstwo nad Anglią – to również niespodzianka miła, wartościowa i wielce propagandowa”⁴³.

Bezpośrednie przygotowania do udziału reprezentacji Polski w IV ŚIK rozpoczęto wiosną 1934 r. na obozie kondycyjnym w Warszawie, przeprowadzonym na obiektach Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego (CIWF)⁴⁴. Szkolenie spor-

³⁸ „Start”, 1930 nr 19, s. 2.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ T. Drozdek-Małołepsza, *Women's Sports in Czechoslovakia as Commented on by the "Start" Magazine (1927-1936)*, in: J. Oborny, F. Seman (ed.): *Estetika tela, telesnosti a športového pohybu*. Bratislava 2013, s. 45.

⁴¹ „Start”, 1930 nr 19, s. 3.

⁴² „Przegląd Sportowy”, 1930 nr 73, s. 2.

⁴³ „Start”, 1930 nr 18, s. 10.

⁴⁴ „Start”, 1934 nr 7, s. 7.

towe na zgrupowaniu sportowym w Warszawie składało się z treningu ogólnorozwojowego i treningu specjalistycznego.

IV ŚIK odbyły się w dniach 9–11 sierpnia 1934 r. w Londynie. W zawodach lekkoatletycznych rozegrano 12 konkurencji. W reprezentacji Polski znalazły się następujące lekkoatletki: Genowefa Cejzik, M. Freiwald, M. Kwaśniewska, Aniela Świderska, Jadwiga Wajs, S. Walasiewicz⁴⁵. Polki wystąpiły w 9 konkurencjach. Tylko dwie zawodniczki – M. Freiwald i A. Świderska – odpadły w eliminacjach. Tytuł mistrzyni świata ponownie zdobyła S. Walasiewicz w biegu na dystansie 60 m⁴⁶. Złoty medal w konkursie rzutu dyskiem wywalczyła J. Wajs (43,79 m). Wynik J. Wajs był nowym rekordem świata. Piąte miejsce w tej konkurencji zajęła G. Cejzik. S. Walasiewicz zajęła II miejsce w biegu na dystansie 100 m i w biegu na dystansie 200 m⁴⁷. W obydwu konkurencjach sprintu kobiet zwyciężyła zawodniczka Niemiec Kathe Krauss. Udanie wystartowała M. Kwaśniewska, plasując się na IV pozycji w rzucie oszczepem i na VI miejscu w pięcioboju lekkoatletycznym. J. Wajs wystąpiła w zawodach pchnięcia kulą, zajmując punktowane IV miejsce. V miejsce w pchnięciu kulą wywalczyła G. Cejzik. Polska sztafeta w składzie: M. Freiwald, M. Kwaśniewska, A. Świderska i S. Walasiewicz, nie zdobyła medalu, jednocześnie nie powtórzyła sukcesu ze ŚIK z Pragi.

Najlepszą zawodniczką w drużynie polskiej okazała się S. Walasiewicz, która zdobyła dla Polski 16 p. (do klasyfikacji drużynowej). W ciągu 2 dni zawodów 9-krotnie startowała⁴⁸. Ponadto, w okresie przed ŚIK miała miesięczną przerwę w treningach spowodowaną kontuzją nogi.

W klasyfikacji drużynowej zwyciężyła drużyna Niemiec (95 p.), przed Polską (33 p.), Wielką Brytanią (31 p.), Kanadą (22 p.) i Czechosłowacją (18 p.)⁴⁹.

W grach sportowych, podobnie jak przed czterema laty przed ŚIK w Pradze, przeprowadzono zawody eliminacyjne. W rozgrywkach hazeny, w meczu eliminacyjnym zespół Polski przegrał w Zagrzebiu z Jugosławią (3:10) i odpadł z dalszej rywalizacji⁵⁰. Polskie hazenistki wystąpiły w składzie: B. Cegielska, Z. Filipiak, Jadwiga Głazewska, H. Gruszczyńska, B. Połomska, Stefańska, Z. Wiszniewska. W meczu finałowym hazeny (rozegranym w Londynie) Jugosławia pokonała zespół Czechosłowacji (6:4)⁵¹.

Polskie koszykarki awansowały do ŚIK w Londynie. W dniu 8 sierpnia 1934 r. rozegrały mecz z drużyną Francji. Doznały porażki 20:36 i zajęły III miejsce. Zespół

⁴⁵ „Start”, 1934 nr 15/16, s. 3.

⁴⁶ „Przegląd Sportowy”, 1934 nr 65, s. 3.

⁴⁷ Tamże; Zob. też: B. Woltmann, J. Gaj, *Sport w Polsce...*, s. 29.

⁴⁸ W pierwszym dniu brała udział: w przedbiegach na dystansach 60 m, 100 m i 200 m i półfinale biegu na dystansie 60 m. (4 starty); W drugim dniu: w półfinałach biegu na dystansach 100 m i 200m, w finałach biegu na dystansach 60 m, 100 m i 200 m.

⁴⁹ „Przegląd Sportowy”, 1934 nr 65, s. 3. Do klasyfikacji drużynowej zaliczono jedynie zawody w lekkoatletyce.

⁵⁰ „Start”, 1934 nr 14, s. 6.

⁵¹ „Przegląd Sportowy”, 1934 nr 65, s. 3.

Polski reprezentowały: B. Cegielska, H. Gruszczyńska, Zofia Filipiak, Irena Kamecka, H. Olczak i Z. Wiszniewska⁵². Tak ważne spotkanie na ŚIK sędziował Francuz, co spotkało się z protestem ekipy z Polski. W finale koszykarki Francji pokonały zespół USA.

W dniu 12 sierpnia 1934 r. odbył się Kongres MSFK, którym przewodniczyła prezes federacji Milliat⁵³. Wśród przedstawicieli 12 państw obecna była delegacja polska, którą reprezentowali: H. Konopacka-Matuszewska, Maria Miłobędzka oraz płk Mysłowski. W zakresie „spraw polskich”, na kongresie zapadła decyzja o wycofaniu się Polskiego Związku Gier Sportowych z MSFK. Powodem tej decyzji był zatarg, dotyczący sędziowania meczu koszykówki pomiędzy Francją i Polską przez sędziego z Francji. Dokonano wyboru władz MSFK. Prezesem MSFK została ponownie A. Milliat, natomiast jednym z czterech wiceprezesów – mjr F. Sterba; członkiem Komisji Technicznej została H. Konopacka-Matuszewska. W trakcie obrad kongresu, postawiono wniosek, skierowany do Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego (MKOL) o rozszerzeniu programu Igrzysk Olimpijskich w zakresie lekkoatletyki. Postawiono warunek, iż negatywna odpowiedź MKOL spowoduje organizację ŚIK w 1938 r. Ponadto, na kongresie zatwierdzono nowe rekordy świata kobiet w lekkoatletyce, m. in.: w biegu na dystansie 80 m rekord świata należał do S. Walasiewicz (9,8 s); w rzucie dyskiem – J. Wajs (43,79 m)⁵⁴.

Podsumowanie

Po I wojnie światowej kobiety podjęły działania o szersze prawa do uprawiania sportu i uczestnictwa w igrzyskach olimpijskich. Powołały w 1921 r. MŚFK. Z inicjatywy MŚFK w 1922 r. odbyły się po raz pierwszy Kobięce Igrzyska Olimpijskie. Kolejne – pod nazwą Światowe Igrzyska Kobięce – zostały przeprowadzone w latach 1926, 1930, 1936. Największym osiągnięciem ŚIK była propaganda sportu kobiecego oraz uzyskanie zgody MKOL na zamieszczenie w programie igrzysk olimpijskich konkurencji lekkoatletycznych (Amsterdam 1928 r.). Współzawodnictwo sportowe kobiet zaowocowało wzrostem poziomu sportowego. W okresie międzywojennym w Polsce i na świecie nastąpił rozwój struktur organizacyjnych sportu kobiet.

Reprezentantki Polski brały udział w zawodach lekkoatletycznych oraz w grach sportowych (w hazenie i w koszykówce). Największe sukcesy sportowe zanotowały w zawodach rozegranych w 1930 r. w Pradze oraz w 1934 r. w Londynie, zajmując w klasyfikacji drużynowej II miejsce. Wśród lekkoatletek, medale dla reprezentacji Polski zdobyły m. in. Halina Konopacka (pchnięcie kulą oburącz, rzut dyskiem), Stanisława Walasiewicz (bieg na dystansie 60 m, bieg na dystansie 100 m,

⁵² M. Rotkiewicz, A. Latek, op. cit., s.85.

⁵³ „Przegląd Sportowy”, 1934 nr 65, s.2.

⁵⁴ Tamże, s.2.

bieg na dystansie 200 m), Jadwiga Wajs (rzut dyskiem) oraz w sztafecie 4 x 100 m (Alina Hulanicka, Maryla Freiwald, Stanisława Walasiewicz, Felicja Schabińska). W rywalizacji w hazenie na Światowych Igrzyskach Kobięcych w Pradze w 1930 r. reprezentacja Polski zajęła III miejsce. Podobnie zakończył się występ koszykarek na Światowych Igrzyskach Kobięcych w Londynie w 1934 r. (III miejsce).

Polki prezentowały dobry poziom sportowy na tle europejskim i światowym. Szczególnie widoczne było to w konkurencjach lekkoatletycznych, gdzie ustępowały tylko Niemkom. Potwierdzeniem tego był nie tylko udział Polek w Światowych Igrzyskach Kobięcych, lecz także w Igrzyskach Olimpijskich w latach 1928 – 1936. Dwa, z trzech złotych medali, zdobytych przez reprezentację Polski w Igrzyskach Olimpijskich okresu międzywojennego zdobyły kobiety – Halina Konopacka i Stanisława Walasiewicz.

Piśmiennictwo

A. Źródła

1. I. Prasa

1. „Przegląd Sportowy” 1922 – 1934
2. „Start” 1927 – 1934

B. Literatura

1. Drozdek-Małolepsza T.: *Gry sportowe kobiet w Polsce w latach 1919–1939*. w: D. Dudek (red.): *Polska kultura fizyczna i turystyka w czasach zaborów i II Rzeczypospolitej*. Kraków 2009, s. 239–250.
2. Drozdek-Małolepsza T., *Uwarunkowania rozwoju ruchu sportowego kobiet w Polsce w latach 1919–1939. Zarys problematyki*, w: T. Drozdek-Małolepsza (red.), *Z najnowszych dziejów kultury fizycznej i turystyki w Polsce*, t. 1. *Dzieje kultury fizycznej i turystyki w Polsce w końcu XIX i XX w.*, Częstochowa 2011, s. 149–163.
3. Drozdek-Małolepsza T.: *Women’s Sports in Czechoslovakia as Commented on by the “Start” Magazine (1927–1936)*. in: J. Oborny, F. Seman (ed.), *Estetika tela, telesnosti a športového pohybu*. Bratislava 2013, s. 41–47.
4. Drozdek-Małolepsza T.: *Wychowanie fizyczne i sport kobiet w krajach słowiańskich w świetle czasopisma „Start” (1927–1936). Zarys dziejów*. [W:] *Спортивные и подвижные игры и единоборства в современной системе физического воспитания*. Сборник научных статей. Гродно 2012, s. 66–71.
5. Gaj J., Hądzelek K., *Dzieje kultury fizycznej w Polsce*, Poznań 1997.
6. Gaj J., Woltmann B. (red.): *Zarys historii sportu w Polsce (1867–1996)*. Gorzów Wlkp. 1999.
7. Pawluczuk Z., *Miejsce sokolic w polskiej lekkoatletyce kobiecej w latach 1919–1939*. [W:] B. Woltmann (red.): *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, t. III. Gorzów Wlkp. 1998, s. 25–33.
8. Renz R., *Kobieta w społeczeństwie międzywojennej Kielecczyny. Dom – praca – aktywność społeczna*, Kielce 2008.

9. Rotkiewicz M., Latek A.: *Maria Germanówna i początki koszykówki kobiet w Polsce (do 1939 r.)*. „Sport Wyczynowy”, 1995 nr 3–4, s. 71–86.
10. Rotkiewicz M.: *Rozwój sportu kobiet w Polsce okresu międzywojennego*. „Sport Wyczynowy”, 1979 nr 3–4, s. 3–21.
11. Rotkiewicz M., *Geneza i początki sportu kobiecego w Polsce*, „Sport Wyczynowy”, 1978 nr 6–7, s. 5–23.
12. Socha T., *Sport kobiet. Historia. Teoria. Praktyka*, Warszawa 2002.
13. Woltmann B., Gaj J., *Sport w Polsce 1919–1939*. Gorzów Wlkp. 1997.
14. Wryk R., *Akademicki Związek Sportowy 1908–1939*, Poznań 1990.
15. Wryk R., *Początki ruchu olimpijskiego w Polsce*, Poznań 2012.
16. Wryk R., *Zarys działalności Akademickiego Związku Sportowego w Poznaniu 1919–1949*. Poznań 2007.

PARTICIPATION OF POLISH FEMALE REPRESENTATIVES IN WOMEN’S WORLD GAMES (1926 – 1934)

Summary

Key words: *Women’s World Games, Sport, Poland*

The paper presents participation of Polish female representatives in Women’s World Games in the years 1926–1934. The first competition – under the name Women’s Olympic Games – was held in 1922 in Paris. Female representatives of Poland did not take part in these games.

Polish female representatives participated in athletics and sports games (in handball and basketball). Their greatest sporting successes were recorded in the competition held in 1930 in Prague and in 1934 in London, giving them the 2nd place in team classification. Among female athletes, medals for the Polish national team were won by Halina Konopacka (shot put with both hands, discus throw), Stanisława Walasiewicz (60-metre run, 100-metre run, 200-metre run) and in the 4 x 100 m relay (Alina Hulanicka, Maryla Freiwald, Stanisława Walasiewicz, Felicja Schabińska). In the handball competition at the Women’s World Games in Prague in 1930, the Polish national team was ranked the 3rd. The performance of female basketball players at the Women’s World Games in London in 1934 ended with a similar result (3rd place).